

НПК Кодексу законів про працю України

Станом на 05.09.2017 року (збільшеного формату)

В данном научно-практическом комментарии подано основательный анализ действующей редакции Кодекса законов о труде Украины с учетом последних изменений и дополнений. Комментарий, предназначенный для практического применения и заинтересует руководителей предприятий, учреждений, организаций, работников профсоюзных организаций, практикующих юристов, студентов юридических факультетов и всех, кто интересуется трудовым правом.

НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ
КОМЕНТАР
КОДЕКСУ
ЗАКОНІВ ПРО
ПРАЦЮ УКРАЇНИ

*За загальною редакцією Журавльова Дмитра Володимировича
доктора юридичних наук, професора*

СТАНОМ НА 5 ВЕРЕСНЯ 2017 РОКУ

Київ
«Центр учбової літератури»
2017

УДК 349.2(477)
ББК 67.405(4Укр)
Н 34

Науково-практичний коментар Кодексу законів про працю України. [текст]
Н 34 / За заг. ред. Журавльова Д. В. – К. : «Центр учбової літератури», 2017. – 232 с.

ISBN 978-611-01-0674-0

У даному науково-практичному коментарі подано ґрунтовний аналіз чинної редакції Кодексу законів про працю України з урахуванням останніх змін і доповнень.

Коментар, призначений для практичного застосування і зацікавить керівників підприємств, установ, організацій, працівників профспілкових організацій, практикуючих правників, студентів юридичних факультетів та всіх, хто цікавиться трудовим правом.

УДК 349.2(477)
ББК 67.405(4Укр)

ISBN 978-611-01-0674-0

© Центр учбової літератури, 2017.

АВТОРСЬКИЙ КОЛЕКТИВ

БОРКО Андрій Леонідович — д.ю.н., доцент, суддя апеляційного суду Херсонської області

БУРБИКА Михайло Михайлович — д.ю.н., доцент, завідувач кафедри адміністративно-господарського права і фінансово-економічної безпеки Сумського державного університету

ЖУРАВЛЬОВ Дмитро Володимирович — д.ю.н., доцент, перший заступник директора Інституту права та післядипломної освіти Міністерства юстиції України

ЗУБ Ігор Володимирович — к.ю.н., заступник керівника Головного науково-експертного управління Апарату Верховної Ради України

ІГНАТЕНКО Володимир Васильович — к.ю.н., адвокат, старший викладач кафедри правознавства факультету історії та права Кіровоградського державного педагогічного університету імені В. Винниченка

ІНШИН Микола Іванович — д.ю.н., професор, заслужений юрист України, член-кореспондент Академії правових наук України, завідувач кафедри трудового права та права соціального забезпечення КНУ ім. Т.Г. Шевченка

КЛЕМПАРСЬКИЙ Микола Миколайович — д.ю.н., професор кафедри кримінального права та кримінології Харківського національного університету внутрішніх справ України

КОРОЄД Сергій Олександрович — д.ю.н., завідувач кафедри цивільного права і процесу Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького

КОСТЮК Віктор Леонтійович — д.ю.н., доцент, заступник завідувача відділом Головного науково-експертного управління Апарату Верховної Ради України, професор факультету правничих наук НаУКМА

ОБУШЕНКО Наталія Миколаївна — к.ю.н., доцент кафедри цивільно-правових дисциплін Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

ОБУШЕНКО Олександр Миколайович — д.ю.н., професор, перший проректор Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

ОЛЕФІР Віктор Іванович — д.ю.н., професор, академік НАПрНУ, проректор з наукової роботи Університету «Україна», завідувач кафедри цивільного, господарського та кримінального права Інституту права та суспільних відносин Університету «Україна»

ОРЛОВА Ірина Миколаївна — к.ю.н., доцент кафедри цивільного, адміністративного та фінансового права Класичний приватний університет

ПАХОМОВ Володимир Васильович — д.ю.н., доцент, завідувач кафедри судочинства та міжнародного права Сумського державного університету

ПЄТКОВ Сергій Валерійович — д.ю.н., професор, заступник директора з навчальної роботи Інституту права та післядипломної освіти Міністерства юстиції України

ПРУДИВУС Олег Васильович — к.ю.н., доцент, голова Запорізького окружного адміністративного суду

РЄЗНІКОВА Світлана Сергіївна — к.ю.н., суддя Харківського апеляційного адміністративного суду

СІРОХА Дмитро Ігорович — к.ю.н., доцент кафедри трудового права та права соціального забезпечення КНУ ім. Т.Г. Шевченка

СОБОЛЬ Євген Юрійович — д.ю.н., доцент, доцент кафедри правознавства Кіровоградського державного педагогічного університету ім. В. Винниченка

ФРОЛОВ Юрій Миколайович — д.ю.н., професор, декан юридичного факультету Бердянського університету менеджменту і бізнесу

ЧИЖМАРЬ Катерина Іванівна — д.ю.н., заслужений юрист України, директор Інституту права та післядипломної освіти Міністерства юстиції України

ЧИЖМАРЬ Юрій Васильович — к.ю.н., депутат Верховної Ради України

ЩЕРБИНА Віктор Іванович — д.ю.н., професор, професор кафедри трудового права та права соціального забезпечення КНУ ім. Т.Г. Шевченка

ВСТУПНЕ СЛОВО

Трудове право України є однією з провідних галузей у системі права, яка нарівні з іншими галузями перебуває в стадії реформування під впливом соціально-економічних відносин, що змінюються і набувають різноманітних властивостей.

У цей час трудове право в промислово розвинених країнах світу визнається однією з головних галузей права. Така увага зрозуміла, оскільки саме в сфері застосування праці, де створюються матеріальні та духовні блага, знаходиться зона взаємного впливу життєво важливих інтересів різних соціальних груп, інтересів державних, суспільних і особистих, приватних.

Від методів правового регулювання праці багато в чому залежить суспільний спокій і відчуття обов'язкового порозуміння між суб'єктами трудових правовідносин. Це сфера, в якій задіяно найбільше членів членів суспільства. А тому вона заслуговує на особливо пильну увагу держави.

Конституційні норми, що закріплюють право на працю, цілком відповідають нормам ст. 23 Загальної декларації прав людини, зокрема щодо вільного обрання праці або вільного погодження на неї. Це означає, що тільки конкретній людині належить виняткове право розпоряджатися її здібностями до праці.

Слід окремо зауважити, що право на працю означає, що людина має вільний вибір не тільки професії, роду заняття, а також право ігнорувати будь-яку трудову діяльність.

Порядок та умови використання в житті цих прав конкретизовано в Кодексі законів про працю, в Законах України «Про зайнятість населення», «Про колективні договори і угоди», «Про охорону праці», «Про оплату праці», «Про відпустки», «Про основні засади соціального захисту ветеранів праці та інших громадян похилого віку в Україні» та інших нормативно-правових актах.

Взагалі трудові відносини нині регулюються більш як 500 нормативно-правовими актами України, а також значною кількістю нормативних актів, прийнятих і органами державної влади та управління.

Всі правові норми, які закріплені в цих нормативних актах, створюють єдину, за предметом правового регулювання, систему правових актів, яка й має назву трудового права. Саме предмет правового регулювання є провідною відзнакою будь-яких галузей права, він відповідає на питання, які види суспільних відносин регулюються тією чи іншою групою правових норм.

Основними видами джерел права, як уже зазначалося в попередніх розділах цього видання, є нормативно-правові акти, правові звичаї, судові (адміністративні) прецеденти, а також міжнародні договори (договори нормативного змісту).

Трудове право є стабільною, давно сформованою галуззю права зі своєю величезною нормативною базою, яка й визначає основне джерело трудового права — нормативно-правові акти.

До них відносять Конституцію України, Закони України, Кодекс законів про працю, постанови Верховної Ради України, укази та розпорядження Президента України, постанови та розпорядження Кабінету Міністрів України, інструкції, правила, положення, накази міністерств, державних комітетів, відомств, міжгалузеві, міжнародні й тарифні угоди.

Особливим джерелом трудового права є міжнародні договори, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України. Так, Україною ратифіковано близько 50 конвенцій спеціалізованого органу ООН з питань праці — Міжнародної організації праці. Крім, того існують міжнародні акти загального значення, які певною мірою теж регулюють трудові відносини, скажімо, Загальна декларація прав людини, Пакт про економічні, соціальні та культурні права.

Перелік джерел трудового права цими актами не закінчується. У трудових колективах також здійснюється нормотворча робота — прийняття локальних норм, до яких можна віднести Правила внутрішнього трудового розпорядку, Положення про преміювання, колективні договори, накази тощо.

Найвищою формою систематизації законодавства вважається кодифікація.

Норми трудового права мають таку форму систематизації — Кодекс законів про працю (КЗпП). Він є найзмістовнішим нормативно-правовим актом, що регулює трудові відносини працівників.

Чинний КЗпП прийнято 10 грудня 1971 р. Отже, поза сумнівом, він не може відобразити всі особливості розвитку трудових відносин, що сталися в Україні за цей час. Тому його 42 рази змінювали й доповнювали.

Наразі актуальне питання про прийняття ґрунтовно нового за правовим та ідеологічним змістом Кодексу. Але, станом на сьогодні, чинна запропонована редакція Кодексу законів про працю.

Зміни до коментованого кодексу 2014-2015 років спрямовані на адаптацію законодавства про працю в реальні умови сьогодення України — затяжна економічна криза, військові дії на сході України, окупація Криму, безпрецедентні заходи щодо подолання такого негативного явища як корупція, новітні функції прокуратури.

Травневі зміни до КЗпП України мають суттєве значення, оскільки надають соціальних гарантій особам, що виховують дітей без матерів, додавши до кола цих осіб прийомних батьків та батьків-вихователів.

Також інтерес мають викликати норми що суттєво змінили відносини при випробуванні про прийомі на роботу.

З жовтня 2016 року згідно з нормами Закону України «Про виконавче провадження» зазнають змін порядок виконання рішень КТС, а також порядок оплати штрафів за порушення законодавства про працю.

Запропонований до уваги читачів коментар до вказаного Кодексу призначений для практичного застосування і зацікавить керівників підприємств, установ, організацій, керівників структурних підрозділів вказаних юридичних осіб, працівників, працівників профспілкових організацій, практикуючих працівників, студентів юридичних факультетів, інших осіб, які цікавляться трудовим правом.

ЗМІСТ

АВТОРСЬКИЙ КОЛЕКТИВ	3
ВСТУПНЕ СЛОВО	4
КОДЕКС ЗАКОНІВ ПРО ПРАЦЮ УКРАЇНИ	5
Глава I. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ	8
Стаття 1. Завдання Кодексу законів про працю України.	8
Стаття 2. Основні трудові права працівників	9
Стаття 2-1. Рівність трудових прав громадян України	10
Стаття 3. Регулювання трудових відносин	11
Стаття 4. Законодавство про працю	11
Статтю 5 виключено на підставі Закону № 871-12 від 20.03.91	13
Стаття 5-1. Гарантії забезпечення права громадян на працю	13
Статтю 6 виключено на підставі Закону № 871-12 від 20.03.91	14
Стаття 7. Особливості регулювання праці деяких категорій працівників	14
Стаття 8. Регулювання трудових відносин громадян, які працюють за межами своїх держав	16
Стаття 8-1. Співвідношення міжнародних договорів про працю і законодавства України	17
Стаття 9. Недійсність умов договорів про працю, які погіршують становище працівників	18
Стаття 9-1. Додаткові порівняно з законодавством трудові і соціально-побутові пільги	19
Глава II. КОЛЕКТИВНИЙ ДОГОВІР	20
Стаття 10. Колективний договір	20
Стаття 11. Сфера укладення колективних договорів	20
Стаття 12. Сторони колективного договору	21
Стаття 13. Зміст колективного договору	22
Стаття 14. Колективні переговори, розробка і укладення колективного договору, відповідальність за його виконання	22
Стаття 15. Реєстрація колективного договору	23
Стаття 16. Недійсність умов колективного договору	24
Стаття 17. Строк чинності колективного договору	25
Стаття 18. Поширення колективного договору на всіх працівників	25
Стаття 19. Контроль за виконанням колективного договору	26
Стаття 20. Звіти про виконання колективного договору	26
Глава III. ТРУДОВИЙ ДОГОВІР	27
Стаття 21. Трудовий договір	27
Стаття 22. Гарантії при укладенні, зміні та припиненні трудового договору	30
Стаття 23. Строки трудового договору	32
Стаття 24. Укладення трудового договору	33
Стаття 24-1. Виключено	35
Стаття 25. Заборона вимагати при укладенні трудового договору деякі відомості та документи	35
Стаття 25-1. Обмеження спільної роботи родичів на підприємстві, в установі, організації	35
Стаття 26. Випробування при прийнятті на роботу	36
Стаття 27. Строк випробування при прийнятті на роботу	37
Стаття 28. Результати випробування при прийнятті на роботу	38
Стаття 29. Обов'язок власника або уповноваженого ним органу проінструктувати працівника і визначити йому робоче місце	38
Стаття 30. Обов'язок працівника особисто виконувати доручену йому роботу	39
Стаття 31. Заборона вимагати виконання роботи, не обумовленої трудовим договором	39
Стаття 32. Переведення на іншу роботу. Зміна істотних умов праці	39
Стаття 33. Тимчасове переведення працівника на іншу роботу, не обумовлену трудовим договором	41
Стаття 34. Тимчасове переведення на іншу роботу в разі простою	41

Статтю 35 виключено на підставі Закону № 1356-XIV від 24.12.99	42
Стаття 36. Підстави припинення трудового договору	42
Статтю 37 виключено на підставі Закону № 1254-VI від 14.04.2009	46
Стаття 38. Розірвання трудового договору, укладеного на невизначений строк, з ініціативи працівника	46
Стаття 39. Розірвання строкового трудового договору з ініціативи працівника.	48
Стаття 39-1. Продовження дії строкового трудового договору на невизначений строк	49
Стаття 40. Розірвання трудового договору з ініціативи власника або уповноваженого ним органу	50
Стаття 41. Додаткові підстави розірвання трудового договору з ініціативи власника або уповноваженого ним органу з окремими категоріями працівників за певних умов	53
Стаття 42. Переважне право на залишення на роботі при вивільненні працівників у зв'язку із змінами в організації виробництва і праці	55
Стаття 42-1. Переважне право на укладення трудового договору у разі поворотного прийняття на роботу	56
Стаття 43. Розірвання трудового договору з ініціативи власника або уповноваженого ним органу за попередньою згодою виборного органу первинної профспілкової організації (профспілкового представника)	57
Стаття 43-1. Розірвання трудового договору з ініціативи власника або уповноваженого ним органу без попередньої згоди виборного органу первинної профспілкової організації (профспілкового представника)	58
Стаття 44. Вихідна допомога	60
Стаття 45. Розірвання трудового договору з керівником на вимогу виборного органу первинної профспілкової організації (профспілкового представника)	61
Стаття 46. Відсторонення від роботи.	61
Стаття 47. Обов'язок власника або уповноваженого ним органу провести розрахунок з працівником і видати йому трудову книжку.	62
Стаття 48. Трудові книжки	62
Стаття 49. Видача довідки про роботу та заробітну плату.	64
Глава III-A. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАЙНЯТОСТІ ВИВІЛЬНЮВАНИХ ПРАЦІВНИКІВ	64
Статтю 49-1 виключено на підставі Закону № 263/95-ВР від 05.07.95	64
Стаття 49-2. Порядок вивільнення працівників	64
Стаття 49-3 втратила чинність з 1 січня 2001 року на підставі Закону № 2213-III від 11.01.2001.	65
Стаття 49-4. Зайнятість населення	66
Глава IV. РОБОЧИЙ ЧАС	66
Стаття 50. Норма тривалості робочого часу	66
Стаття 51. Скорочена тривалість робочого часу	67
Стаття 52. П'ятиденний і шестиденний робочий тиждень та тривалість щоденної роботи	68
Стаття 53. Тривалість роботи напередодні святкових, неробочих і вихідних днів	68
Стаття 54. Тривалість роботи в нічний час	69
Стаття 55. Заборона роботи в нічний час	69
Стаття 56. Неповний робочий час.	70
Стаття 57. Початок і закінчення роботи	70
Стаття 58. Робота змінами	71
Стаття 59. Перерви між змінами	71
Стаття 60. Поділ робочого дня на частини.	71
Стаття 61. Підсумований облік робочого часу	72
Стаття 62. Обмеження надурочних робіт	73
Стаття 63. Заборона залучення до надурочних робіт	74
Стаття 64. Необхідність одержання дозволу виборного органу первинної профспілкової організації (профспілкового представника) підприємства, установи, організації для проведення надурочних робіт	75
Стаття 65. Граничні норми застосування надурочних робіт	75
Глава V. ЧАС ВІДПОЧИНКУ	75
Стаття 66. Перерва для відпочинку і харчування	75

Стаття 67. Вихідні дні	76
Стаття 68. Вихідні дні на підприємствах, в установах, організаціях, пов'язаних з обслуговуванням населення.	77
Стаття 69. Вихідні дні на безперервно діючих підприємствах, в установах, організаціях	77
Стаття 70. Тривалість щотижневого безперервного відпочинку	77
Стаття 71. Заборона роботи у вихідні дні. Винятковий порядок застосування такої роботи	78
Стаття 72. Компенсація за роботу у вихідний день.	78
Стаття 73. Святкові і неробочі дні	79
Стаття 74. Щорічні відпустки	80
Стаття 75. Тривалість щорічної основної відпустки	80
Стаття 76. Щорічні додаткові відпустки та їх тривалість	81
Стаття 77. Творча відпустка.	81
Стаття 77-1. Відпустка для підготовки та участі в змаганнях	82
Стаття 77-2. Додаткова відпустка окремим категоріям ветеранів війни	83
Стаття 78. Невключення днів тимчасової непрацездатності до щорічних відпусток.	83
Стаття 78-1. Неврахування святкових і неробочих днів при визначенні тривалості щорічних відпусток	83
Стаття 79. Порядок і умови надання щорічних відпусток. Відкликання з відпустки.	84
Стаття 80. Перенесення щорічної відпустки	85
Стаття 81. Право на щорічну відпустку у разі переведення на інше місце роботи	86
Стаття 82. Обчислення стажу роботи, що дає право на щорічну відпустку	86
Стаття 83. Грошова компенсація за невикористані щорічні відпустки.	88
Стаття 84. Відпустки без збереження заробітної плати	89
Глава VI. НОРМУВАННЯ ПРАЦІ	91
Стаття 85. Норми праці	91
Стаття 86. Запровадження, заміна і перегляд норм праці	92
Стаття 87. Строк дії норм праці.	93
Стаття 88. Умови праці, які мають враховуватися при розробленні норм виробітку (норм часу) і норм обслуговування.	93
Стаття 89. Заміна і перегляд єдиних і типових норм	94
Стаття 90. Порядок визначення розцінок при відрядній оплаті праці	94
Стаття 91. Збереження попередніх розцінок при впровадженні винаходу, корисної моделі, промислового зразка чи раціоналізаторської пропозиції	94
Стаття 92. Встановлення нормованих завдань при почасовій оплаті праці	95
Статтю 93 виключено на підставі Закону № 263/95-ВР від 05.07.95	95
Глава VII. ОПЛАТА ПРАЦІ	95
Стаття 94. Заробітна плата.	95
Стаття 95. Мінімальна заробітна плата. Індексація заробітної плати	96
Стаття 96. Система оплати праці	97
Стаття 97. Оплата праці на підприємствах, в установах і організаціях	98
Стаття 98. Оплата праці працівників установ і організацій, що фінансуються з бюджету.	99
Статтю 99 виключено на підставі Закону № 357/96-ВР від 10.09.96	100
Стаття 100. Оплата праці на важких роботах, на роботах із шкідливими і небезпечними умовами праці, на роботах з особливими природними географічними і геологічними умовами та умовами підвищеного ризику для здоров'я	100
Статтю 101 виключено на підставі Закону № 357/96-ВР від 10.09.96	101
Статтю 102 виключено на підставі Указу ПВР № 5938-11 від 27.05.88	101
Стаття 102-1. Оплата праці за сумісництвом	101
Стаття 103. Повідомлення працівників про запровадження нових або зміну діючих умов оплати праці	101
Стаття 104. Оплата праці при виконанні робіт різної кваліфікації	101
Стаття 105. Оплата праці при суміщенні професій (посад) і виконанні обов'язків тимчасово відсутнього працівника	102
Стаття 106. Оплата роботи в надурочний час	102
Стаття 107. Оплата роботи у святкові і неробочі дні.	103
Стаття 108. Оплата роботи у нічний час	103

Стаття 109. Оплата праці за незакінченим відрядним нарядом	104
Стаття 110. Повідомлення працівника про розміри оплати праці.	104
Стаття 111. Порядок оплати праці при невиконанні норм виробітку.	104
Стаття 112. Порядок оплати праці при виготовленні продукції, що виявилася браком	105
Стаття 113. Порядок оплати часу простою, а також при освоєнні нового виробництва (продукції).	105
Стаття 114. Збереження заробітної плати при переведенні на іншу постійну нижчеоплачувану роботу і переміщенні	106
Стаття 115. Строки виплати заробітної плати	107
Стаття 116. Строки розрахунку при звільненні	107
Стаття 117. Відповідальність за затримку розрахунку при звільненні	108
Глава VIII. ГАРАНТІЇ І КОМПЕНСАЦІЇ	108
Стаття 118. Гарантії для працівників, обраних на виборні посади	108
Стаття 119. Гарантії для працівників на час виконання державних або громадських обов'язків	109
Стаття 120. Гарантії і компенсації при переїзді на роботу в іншу місцевість	112
Стаття 121. Гарантії і компенсації при службових відрядженнях.	113
Стаття 122. Гарантії для працівників, що направляються для підвищення кваліфікації	113
Стаття 123. Гарантії для працівників, що направляються на обстеження до медичного закладу	114
Стаття 124. Гарантії для донорів	114
Стаття 125. Компенсація за зношування інструментів, належних працівникам.	115
Стаття 126. Гарантії для працівників — авторів винаходів, корисних моделей, промислових зразків і раціоналізаторських пропозицій	115
Стаття 127. Обмеження відрахувань із заробітної плати.	116
Стаття 128. Обмеження розміру відрахувань із заробітної плати	117
Стаття 129. Заборона відрахувань з вихідної допомоги, компенсаційних та інших виплат	117
Глава IX. ГАРАНТІЇ ПРИ ПОКЛАДЕННІ НА ПРАЦІВНИКІВ МАТЕРІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ШКОДУ, ЗАПОДІЯНУ ПІДПРИЄМСТВУ, УСТАНОВІ, ОРГАНІЗАЦІЇ	117
Стаття 130. Загальні підстави і умови матеріальної відповідальності працівників	117
Стаття 131. Обов'язки власника або уповноваженого ним органу та працівників по збереженню майна.	118
Стаття 132. Матеріальна відповідальність у межах середнього місячного заробітку.	119
Стаття 133. Випадки обмеженої матеріальної відповідальності працівників	119
Стаття 134. Випадки повної матеріальної відповідальності	120
Стаття 135. Межі матеріальної відповідальності у випадках, коли фактичний розмір шкоди перевищує її номінальний розмір.	121
Стаття 135-1. Письмові договори про повну матеріальну відповідальність	121
Стаття 135-2. Колективна (бригадна) матеріальна відповідальність	122
Стаття 135-3. Визначення розміру шкоди	122
Стаття 136. Порядок покриття шкоди, заподіяної працівником.	123
Стаття 137. Обставини, які підлягають врахуванню при визначенні розміру відшкодування.	124
Стаття 138. Обов'язок доказування наявності умов для покладення матеріальної відповідальності на працівника.	125
Глава X. ТРУДОВА ДИСЦИПЛІНА	125
Стаття 139. Обов'язки працівників	125
Стаття 140. Забезпечення трудової дисципліни	126
Стаття 141. Обов'язки власника або уповноваженого ним органу	126
Стаття 142. Правила внутрішнього трудового розпорядку. Статuti і положення про дисципліну	127
Стаття 143. Заохочення за успіхи в роботі.	127
Стаття 144. Порядок застосування заохочень	128
Стаття 145. Переваги і пільги для працівників, які успішно і сумлінно виконують свої трудові обов'язки.	128
Стаття 146. Заохочення за особливі трудові заслуги	129
Стаття 147. Стягнення за порушення трудової дисципліни	129
Стаття 147-1. Органи, правомочні застосовувати дисциплінарні стягнення.	129
Стаття 148. Строк для застосування дисциплінарного стягнення.	130
Стаття 149. Порядок застосування дисциплінарних стягнень	130

Стаття 150. Оскарження дисциплінарного стягнення	131
Стаття 151. Зняття дисциплінарного стягнення.	131
Стаття 152. Передача питання про порушення трудової дисципліни на розгляд трудового колективу або його органу	132
Глава XI. ОХОРОНА ПРАЦІ	132
Стаття 153. Створення безпечних і нешкідливих умов праці	132
Стаття 154. Додержання вимог щодо охорони праці при проектуванні, будівництві (виготовленні) та реконструкції підприємств, об'єктів і засобів виробництва	133
Стаття 155. Заборона введення в експлуатацію підприємств, які не відповідають вимогам охорони праці	134
Стаття 156. Заборона передачі у виробництво зразків нових машин та інших засобів виробництва, впровадження нових технологій, що не відповідають вимогам охорони праці.	134
Стаття 157. Державні міжгалузеві та галузеві нормативні акти про охорону праці	135
Стаття 158. Обов'язок власника або уповноваженого ним органу щодо полегшення і оздоровлення умов праці працівників	135
Стаття 159. Обов'язок працівника виконувати вимоги нормативних актів про охорону праці	136
Стаття 160. Контроль за додержанням вимог нормативних актів про охорону праці	137
Стаття 161. Заходи щодо охорони праці	137
Стаття 162. Кошти на заходи по охороні праці	138
Стаття 163. Видача спеціального одягу та інших засобів індивідуального захисту	138
Стаття 164. Компенсаційні виплати за невиданий спеціальний одяг і спеціальне взуття	139
Стаття 165. Видача мила та знешкоджуючих засобів	139
Стаття 166. Видача молока і лікувально-профілактичного харчування	139
Стаття 167. Забезпечення працівників гарячих цехів газованою солоною водою	140
Стаття 168. Перерви в роботі для обігрівання і відпочинку	140
Стаття 169. Обов'язкові медичні огляди працівників певних категорій	141
Стаття 170. Переведення на легшу роботу	142
Стаття 171. Обов'язки власника або уповноваженого ним органу щодо розслідування та обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві	142
Стаття 172. Застосування праці інвалідів	144
Стаття 173. Відшкодування шкоди в разі ушкодження здоров'я працівників.	145
Статтю 173-1 виключено на підставі Закону № 1356-XIV від 24.12.99	145
Глава XII. ПРАЦЯ ЖІНОК	145
Стаття 174. Роботи, на яких забороняється застосування праці жінок	145
Стаття 175. Обмеження праці жінок на роботах у нічний час.	146
Стаття 176. Заборона залучення вагітних жінок і жінок, що мають дітей віком до трьох років, до нічних, надурочних робіт, робіт у вихідні дні і направлення їх у відрядження	146
Стаття 177. Обмеження залучення жінок, що мають дітей віком від трьох до чотирнадцяти років або дітей-інвалідів, до надурочних робіт і направлення їх у відрядження	147
Стаття 178. Переведення на легшу роботу вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до трьох років	147
Стаття 179. Відпустки у зв'язку з вагітністю, пологами і для догляду за дитиною.	148
Стаття 180. Приєднання щорічної відпустки до відпустки у зв'язку з вагітністю та пологами	149
Стаття 181. Порядок надання відпустки для догляду за дитиною і зарахування її до стажу роботи	149
Стаття 182. Відпустки жінкам, які усиновили дітей	150
Стаття 182-1. Додаткова відпустка працівникам, які мають дітей або повнолітню дитину — інваліда з дитинства підгрупи А І групи.	151
Стаття 183. Перерви для годування дитини	152
Стаття 184. Гарантії при прийнятті на роботу і заборона звільнення вагітних жінок і жінок, які мають дітей	153
Стаття 185. Надання вагітним жінкам і жінкам, які мають дітей віком до чотирнадцяти років, путівок до санаторіїв та будинків відпочинку і подання їм матеріальної допомоги	153
Стаття 186. Обслуговування матері на підприємствах, в організаціях	154
Стаття 186-1. Гарантії особам, які виховують малолітніх дітей без матері	154

Глава XIII. ПРАЦЯ МОЛОДІ	155
Стаття 187. Права неповнолітніх у трудових правовідносинах	155
Стаття 188. Вік, з якого допускається прийняття на роботу	155
Стаття 189. Облік працівників, які не досягли вісімнадцяти років	156
Стаття 190. Роботи, на яких забороняється застосування праці осіб молодше вісімнадцяти років	156
Стаття 191. Медичні огляди осіб молодше вісімнадцяти років	157
Стаття 192. Заборона залучати працівників молодше вісімнадцяти років до нічних, надурочних робіт і робіт у вихідні дні	157
Стаття 193. Норми виробітку для молодих робітників	158
Стаття 194. Оплата праці працівників молодше вісімнадцяти років при скороченій тривалості щоденної роботи	158
Стаття 195. Відпустки працівникам віком до вісімнадцяти років	159
Стаття 196. Додаткові гарантії у сприянні працевлаштуванню	159
Стаття 197. Надання молоді першого робочого місця	160
Стаття 198. Обмеження звільнення працівників молодше вісімнадцяти років	161
Стаття 199. Розірвання трудового договору з неповнолітнім на вимогу його батьків або інших осіб	161
Стаття 200. Участь молодіжних організацій у розгляді питань праці і побуту молоді	161
Глава XIV. ПІЛЬГИ ДЛЯ ПРАЦІВНИКІВ, ЯКІ ПОЄДНУЮТЬ РОБОТУ З НАВЧАННЯМ	162
Стаття 201. Організація виробничого навчання	162
Стаття 202. Створення необхідних умов для поєднання роботи з навчанням	163
Стаття 203. Заохочення працівників, які поєднують роботу з навчанням	163
Стаття 204. Здійснення виробничого навчання в робочий час	163
Стаття 205. Неприпустимість залучення до роботи, що не стосується спеціальності, яка вивчається	164
Стаття 206. Надання роботи у відповідності з набутою кваліфікацією	164
Стаття 207. Оплата праці за час виробничого навчання, перекваліфікації або навчання іншим спеціальностям	164
Стаття 208. Пільги для працівників, які навчаються в середніх і професійно-технічних навчальних закладах	165
Стаття 209. Скорочення робочого часу із збереженням заробітної плати для працівників, які навчаються в середніх загальноосвітніх школах	165
Стаття 210. Звільнення від роботи без збереження заробітної плати працівників, які навчаються в середніх навчальних закладах	166
Стаття 211. Додаткова відпустка у зв'язку з навчанням у середніх навчальних закладах	166
Стаття 212. Час надання щорічних відпусток працівникам, які навчаються в навчальних закладах	167
Стаття 213. Додаткова відпустка у зв'язку з навчанням у професійно-технічних навчальних закладах	167
Стаття 214. Відпустки без збереження заробітної плати працівникам, допущеним до вступних іспитів у вищі навчальні заклади	168
Стаття 215. Пільги працівникам, які навчаються у вищих навчальних закладах	168
Стаття 216. Додаткова відпустка у зв'язку з навчанням у вищих навчальних закладах, навчальних закладах післядипломної освіти та аспірантурі	168
Стаття 217. Збереження заробітної плати на час додаткових відпусток у зв'язку з навчанням	170
Стаття 218. Надання працівникам, які навчаються у вищих навчальних закладах та аспірантурі, вільних від роботи днів	170
Стаття 219. Оплата проїзду до місця знаходження вищого навчального закладу	171
Стаття 220. Обмеження надурочних робіт для працівників, які навчаються	171
Глава XV. ІНДИВІДУАЛЬНІ ТРУДОВІ СПОРИ	172
Стаття 221. Органи, які розглядають трудові спори	172
Стаття 222. Порядок розгляду трудових спорів деяких категорій працівників	172
Стаття 223. Організація комісій по трудових спорах	173
Стаття 224. Компетенція комісії по трудових спорах	174

Стаття 225. Строки звернення до комісії по трудових спорах та порядок прийняття заяв працівника	174
Стаття 226. Порядок і строки розгляду трудового спору в комісії по трудових спорах	175
Стаття 227. Порядок прийняття рішень комісією по трудових спорах	176
Стаття 228. Оскарження рішення комісії по трудових спорах	176
Стаття 229. Строк виконання рішення комісії по трудових спорах	177
Стаття 230. Порядок виконання рішення комісії по трудових спорах	177
Стаття 231. Розгляд трудових спорів у районних, районних у місті, міських чи міськрайонних судах	178
Стаття 232. Трудові спори, що підлягають безпосередньому розглядові у районних, районних у місті, міських чи міськрайонних судах	178
Стаття 233. Строки звернення до районного, районного у місті, міського чи міськрайонного суду за вирішенням трудових спорів	179
Стаття 234. Поновлення судом строків, пропущених з поважних причин	180
Стаття 235. Поновлення на роботі, зміна формулювання причин звільнення, оформлення трудових відносин з працівником, який виконував роботу без укладення трудового договору, та встановлення періоду такої роботи	180
Стаття 236. Оплата вимушеного прогулу при затримці виконання рішення про поновлення на роботі працівника	182
Стаття 237. Покладення матеріальної відповідальності на службову особу, винну в незаконному звільненні або переведенні працівника	182
Стаття 237-1. Відшкодування власником або уповноваженим ним органом моральної шкоди	183
Стаття 238. Задоволення грошових вимог	183
Статтю 238-1 виключено на підставі Закону № 2134-12 від 18.02.92	184
Стаття 239. Обмеження повороту виконання рішень по трудових спорах	184
Статтю 240 виключено на підставі Закону № 871-12 від 20.03.91	184
Стаття 240-1. Прийняття рішень органом, що розглядає трудові спори, у разі неможливості поновлення працівника на роботі внаслідок припинення діяльності підприємства, установи, організації	184
Статтю 241 виключено на підставі Закону № 871-12 від 20.03.91	185
Стаття 241-1. Обчислення строків, передбачених цим Кодексом	185
Статтю 242 виключено на підставі Закону № 2134-12 від 18.02.92	185
Глава XVI. ПРОФЕСІЙНІ СПІЛКИ. УЧАСТЬ ПРАЦІВНИКІВ В УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВАМИ, УСТАНОВАМИ, ОРГАНІЗАЦІЯМИ	186
Стаття 243. Право громадян на об'єднання у професійні спілки	186
Стаття 244. Права професійних спілок, їх об'єднань	186
Стаття 245. Право працівників брати участь в управлінні підприємствами, установами, організаціями	187
Стаття 246. Первинні профспілкові організації на підприємствах, в установах, організаціях	187
Стаття 247. Повноваження виборного органу первинної профспілкової організації на підприємстві, в установі, організації	188
Стаття 248. Гарантії діяльності профспілок	189
Стаття 249. Обов'язок власника або уповноваженого ним органу щодо створення умов для діяльності профспілок	190
Стаття 250. Відрахування коштів підприємствами, установами, організаціями первинним профспілковим організаціям на культурно-масову, фізкультурну та оздоровчу роботу	191
Стаття 251. Обов'язок власника або уповноваженого ним органу надавати інформацію на запити профспілок, їх об'єднань	191
Стаття 252. Гарантії для працівників підприємств, установ, організацій, обраних до профспілкових органів	192
Глава XVI-A. ТРУДОВИЙ КОЛЕКТИВ	193
Стаття 252-1. Трудовий колектив підприємства	193
Статтю 252-2 виключено на підставі Закону № 871-12 від 20.03.91	194
Статтю 252-3 виключено на підставі Закону № 871-12 від 20.03.91	194
Статтю 252-4 виключено на підставі Закону № 871-12 від 20.03.91	194

Стаття 252-5. Загальні принципи матеріальної заінтересованості трудового колективу в результатах господарської діяльності	194
Стаття 252-6. Формування колективу бригади	194
Стаття 252-7. Розподіл колективного заробітку у бригаді із застосуванням коефіцієнта трудової участі	195
Стаття 252-8. Взаємна відповідальність власника або уповноваженого ним органу і бригади	195
Глава XVII. ЗАГАЛЬНООБОВ'ЯЗКОВЕ ДЕРЖАВНЕ СОЦІАЛЬНЕ СТРАХУВАННЯ ТА ПЕНСІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ	196
Стаття 253. Особи, які підлягають загальнообов'язковому державному соціальному страхуванню.	196
Стаття 254. Кошти загальнообов'язкового державного соціального страхування	197
Стаття 255. Види матеріального забезпечення та соціальних послуг за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням	197
Стаття 256. Пенсійне забезпечення	204
Глава XVIII. НАГЛЯД І КОНТРОЛЬ ЗА ДОДЕРЖАННЯМ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ПРАЦЮ	204
Стаття 259. Нагляд і контроль за додержанням законодавства про працю	204
Стаття 260. Державний нагляд за охороною праці	205
Статтю 261 виключено на підставі Закону № 3694-12 від 15.12.93	205
Статтю 262 виключено на підставі Закону № 3694-12 від 15.12.93	205
Стаття 263. Повноваження місцевих державних адміністрацій та рад у галузі охорони праці	205
Статтю 264 виключено на підставі Закону № 3694-12 від 15.12.93	206
Стаття 265. Відповідальність за порушення законодавства про працю	206
ІНФОРМАЦІЙНО-ДОВІДКОВИЙ ВІДДІЛ	208
ПОСТАНОВА ПЛЕНУМУ ВЕРХОВНОГО СУДУ УКРАЇНИ «Про практику розгляду судами трудових спорів» № 9 від 06.11.92	208
АНАЛІЗ судової практики у справах про відшкодування моральної шкоди, завданої у зв'язку з ушкодженням здоров'я під час виконання трудових обов'язків.	218

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ
КОМЕНТАР
КОДЕКСУ
ЗАКОНІВ ПРО ПРАЦЮ
УКРАЇНИ

*За загальною редакцією Журавльова Дмитра Володимировича
доктора юридичних наук, професора*

СТАНОМ НА 5 ВЕРЕСНЯ 2017 РОКУ

Підписано до друку 16.01.2017. Формат 60x84 1/8.
Друк лазерний. Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman.
Умовн. друк. арк. 26.

ТОВ «Центр учбової літератури»
м. Київ, вул. Лаврська, 20

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів
видавничої продукції
ДК № 2458 від 30.03.2006 р.

[Перейти на сайт →](#)